

Omnes qui gaudetis de pace, modo verum iudicate.

Vae, qui pro cathedris vestris sic contenditis injuste !

Clamatis vos solos sanctos, aliud dicitis in corde ;

Quia videtis et vos, multos malos abundare ubique :

Numquid dicere potestis, Mixti sumus intra rete ?

Respondetur enim vobis, jam vos illud dirupisse.

Neque dicere potestis, paleas vos sustinere :

Iterum enim respondemus, Hoc fecissetis ¹ et ante.

Non enim pejores erant illo Juda traditore ;

Cum quo Apostoli acceperunt primum Sacramentum

coenae (*Math.* xxvi, 25 ; et *Joan.* xiii, 26),

Cum tanti sceleris reum inter se jam scirent esse :

Nec tamen hos inquinabant sordes in alieno corde.

Et tamen christianos fratres audetis rebaptizare.

Omnes qui gaudetis de pace, modo verum iudicate.

Audite, fratres, quod dico, et mihi irasci nolite :

Quia non sunt falsa quae auditis, potestis et considerare.

Quid, si ipsa nunc Ecclesia vos alloquatur cum pace,

Et dicat : O filii mei, quid querimini de matre ?

Quare me deseruistis jam volo a vobis audire.

Accusatis fratres vestros, et ego laceror valde.

Quando me premebant Gentes, multa tuli cum dolore,

Multi me deseruerunt, sed fecerunt in timore :

Vos vero nullus coegit sic contra me rebellare.

¹ Editio Lov., *fecistis*. Castigatur ex aliis libris.

Dicitis mecum vos esse, sed falsum videtis esse.

Ego Catholica dicor, et vos de Donati parte.

Jussit me Apostolus pro regibus mundi orare (*I*

Tim. ii, 1, 2) :

Vos invidetis quod reges jam sunt in christiana fide.

Si filii estis, quid invidetis quia auditae sunt preces meae ?

Quando enim dona miserunt, nolulistis acceptare.

Et obliti estis Prophetas, qui illud praedixerunt ante,

Quod gentium reges magni missuri essent dona Ecclesiae (*Psal.* lxxi, 10) :

Quae dona cum respuistis, ostendistis vos non esse :

Et Macarium coegistis suum dolorem vindicare (*a*).

Sed ego quid vobis feci, vestra mater in toto orbe ?

Expello malos quos possum : quos non possum cogor ferre ;

Fero illos donec sanentur, aut separentur in fine.

Vos me quare dimisistis, et crucior de vestra morte ?

Si multum malos odistis, quales habetis videte.

Si et vos toleratis malos, quare non in unitate,

Ubi nemo rebaptizat, nec altare contra altare ?

Malos tantos toleratis, sed nulla bona mercede :

Quia quod debetis pro Christo, pro Donato vultis ferre.

Cantamus vobis, fratres, pacem si vultis audire.

Venturus est iudex noster ; nos damus, exigit ille.

(*a*) Vide Optatum, lib. 5.

ADMONITIO

IN LIBROS CONTRA EPISTOLAM PARMENIANI.

Subsequitur opus contra Parmeniani Epistolam, in cujus operis exordio Augustinus multa se antea contra Donatistas, partim scriptis opusculis, partim tractatibus sive sermonibus ad plebem habitis, disseruisse dicit. Nempe jam scripserat epistolas in eorum schisma quamplures : scilicet epist. 23, ad Maximinum ; epist. 33, ad Proculeianum ; epist. 34 et 35, ad Eusebium ; epist. 43 et 44, ad Glorium, Eleusium et Felices ; epist. 49, ad Honoratum, et alias quasdam ante annum Christi 400 datas, quae in tomo secundo exhibentur. Libros etiam aliquot, unum adversus Epistolam Donati Carthaginensis episcopi schismatici, et alios adversus Partem Donati duos ediderat. Liber, quem contra Epistolam Donati appellat, ad annum Christi circiter 393 pertinebat : quandoquidem hunc in libro *Retractionum* primo proxime post Psalmum contra Partem Donati ponit, testaturque a se fuisse eodem presbyterii sui tempore compositum. At vero libri duo contra Partem Donati, quibus in libro *Retractionum* secundo, ubi opuscula episcopatus sui tempore confecta recenset, locum assignavit medium inter libros de Doctrina Christiana et libros Confessionum, referendi erant ad annum Christi circiter 398. His porro duobus opusculis, quae adhuc desiderantur, praetermissis, offerunt sese hoc loco libri tres contra Epistolam Parmeniani, caeteris Augustini, qui adversus Donatistas exstant, libris priores.

Parmenianus Donatarum apud Carthaginem episcopus, Primiani praecessor, successorque Donati, notus est ex ipsius aequali, Optato Milevitano episcopo catholico, qui grande contra Parmenianum opus vulgavit. In eo tamen Optati opere nulla fit illius epistolae mentio, quae ab Augustino refellenda sequentibus libris suscipitur. Tichonio donatistae scripta haec erat a Parmeniano epistola, ut suae communionis hominem praecleara quaedam ex Scripturis testimonia et argumenta pro Ecclesia catholica scriptis suis inserentem cohiberet. Hinc Augustinus ad Vincentium Rogatistam scribens, Epist. 93, n. 44 : « Ille est, » inquit, « Tichonius, quem Parmenianus scribendo compescit, et eum deterret ne talia scribat : non tamen refellit ea ipsa quae scribit ; sed uno, sicut supra dixi, eum premit, quod cum talia diceret de Ecclesia toto orbe diffusa, et quod neminem in ejus unitate macularent aliena peccata, ab Afrorum se tamen quasi traditorum contagione removebat, et erat in parte « Donati. » Et in epistola 249 Restitutum hortatur ut legat Tichonium, qui illam « quae- stionem, quomodo in Ecclesia Dei, si qua forte perversa vel etiam scelerata corrigere aut

« extinguere non valemus, salvo unitatis vinculo toleranda sint, strenue videatur tracta-
« visse atque solvisse. »

Parmeniani Epistolam tribus libris aggreditur Augustinus. In primo, criminationibus occurrit et injustis querelis quas ille effudit in Catholicos. In secundo et tertio, Scripturæ testimonia, quibus perperam adhibitis decipere imperitos, et separationem a malis suadere Parmenianus conabatur, expendit, et ad legitimum intellectum reducit.

Adscribendi videntur hi libri anno Christi prope 400. Nam in Retractationibus sub opere de Consensu Evangelistarum, quod ad annum circiter 400 revocavimus, collocantur. Præterea quoties hic de Optato Gildoniano loquitur Augustinus, scilicet lib. 2, capp. 1, 4, 9, 15, ipsum vita jam functum esse satis innuit; ejusque tyrannidi finem impositum (quod anno Christi 398 contigisse, ex libro secundo contra Petiliani Litteras cap. 92, postea videbimus) significat in eodem contra Parmenianum libro secundo, cap. 2, ubi « Optatum Gildonianum « decennalem totius Africæ gemitum » appellat. Tandem in libro primo, cap. 9, dicit deorum « simulacra everti atque confringi jussa esse recentibus legibus. » Has vero leges non ante annum 399 ab Honorio datas nemo nescit.

Pollicetur in eodem hoc opere se alias tractaturum uberius quæstionem de Baptismo. Promissum continenter exsolvisse ex Retractationum serie facile intelligitur, ubi libros de Baptismo conscriptos proxime huic operi subjungendos curavit.

In subsequentes Libros contra Epistolam Parmeniani, vide lib. 2, cap. 17, Retractationum, tom. 1, col. 637, a verbis, In tribus libris, usque ad verba, Adversus Donatistas. M.

S. AURELII AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

CONTRA

EPISTOLAM PARMENIANI

Libri tres^(a).

LIBER PRIMUS.

Occurrit criminationibus et injustis Parmeniani contra Catholicos querelis; ostenditque christianos principes pro officio ac jure suo poenas ad coercendos hæreticos et schismaticos recte constituere.

CAPUT PRIMUM. — 1: Multa quidem alias adversus Donatistas, pro viribus quas Deus præbet, partim scribendo, partim etiam tractando disserui: nunc autem quoniam incidit in manus nostras Parmeniani quondam episcopi eorum quædam epistola, quæ scribitur ad Tichonium, hominem quidem et acri ingenio præditum, et uberi eloquio, sed tamen donatistam, cum eum arbitraretur in hoc errare, quod ille verum coactus est confiteri; placuit petentibus, imo jubentibus fratribus, ut huic eidem Parmeniani epistolæ responderem, propter quædam maxime quæ de Scripturis testimonia non sicut accipiendâ sunt, accipit. Tichonius enim omnibus¹ sanctarum paginarum vocibus circumtus² evigilavit, et vidit Ecclesiam Dei toto orbe diffusam, sicut de illa tanto ante per corda

et ora sanctorum prævisum atque prædictum est. Quo percepto, suscepit adversus ipsos suos demonstrare et asserere, nullius hominis quamvis sceleratum et immane peccatum præscribere promissis Dei, nec id agere quorumlibet intra Ecclesiam constitutorum quamlibet impietatem, ut fides Dei de Ecclesia futura et diffundenda usque ad terminos orbis terræ, quæ in promissis patrum retenta et nunc exhibita est, evacuetur¹. Hoc ergo Tichonius cum vehementer copioseque dissereret, et ora contradicentium multis et magnis ac manifestis sanctarum Scripturarum testimoniis oppilaret; non vidit quod consequenter videntum fuit, illos videlicet in Africa christianos pertinere ad Ecclesiam toto orbe diffusam, qui utique non istis ab ejusdem orbis communione atque unitate se-

ADMONITIO PP. BENEDICTINORUM.

Contra Epistolam Parmeniani libros castigavimus juvantibus manuscriptis Vaticanis duobus, Gallicanis quatuor, Casalino, Benigniano, Michaelino et Pratellensi, quatuor item Belgicorum variis lectionibus apud Lov. necnon collatis prioribus editionibus Am. Er. Lov.

Comparavimus præterea eas omnes editiones initio Retr. et Confess., t. 1, memoratas. M.

¹ Editio Lov., omnium.

² In Mss., circumtus.

¹ Editi, post, et nunc exhibita est, habent, evacuetur melius Mss., evacuetur.

(a) Scripti circiter annum Christi 400.